

**Природний заповідник «Михайлівська цілина»
Сумський національний аграрний університет
Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України
Лебединська міська рада
Ботанічний сад ім. акад. О. В. Фоміна
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської наукової конференції

«ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ»

*присвяченої 95-річчю
Природного заповідника «Михайлівська цілина»
(13 липня 2023 р.)*

Суми – 2023

УДК 502.05/502.3/502.4+504.06+58.006

Редакційна рада:

Д. б. н., професор Дубина Д. В.
Д. б. н., професор Скляр В. Г.
Д. б. н., доцент Коломійчук В. П.
К. б. н., доцент Мерзлікін І. Р.
К. б. н., доцент Бондарєва Л. М.
Аспірантка Некрасова К. О.

«ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ»: матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 95-річчя природного заповідника «Михайлівська цілина» (13 липня 2023 р.). – Суми: ФОП Цьома С.П., 2023. – 252 с.

ISBN 978-617-8095-38-3

До збірника увійшли результати досліджень українських науковців, студентів та аспірантів, викладачів і фахівців з екологічної освіти. Висвітлено актуальні питання екології та екологічної освіти, ботаніки та зоології, формування регіональних і національної екомереж, моніторингу, моделювання і прогнозування стану об'єктів природно-заповідного фонду України.

© Природний заповідник
«Михайлівська цілина», 2023
© Авторський колектив, 2023
© ФОП Цьома С.П., 2023

ISBN 978-617-8095-38-3

4. Крамарець В. О., Криницький Г. Т. Оцінка стану та ймовірних загроз виживанню ялинових лісів Карпат у зв'язку із змінами клімату // Науковий вісник НЛТУ України, 2009. Вип. 19. №15. С. 38-50.

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕНДРОФЛОРИ БЕСІДІШИНКІВСЬКОГО ПАРКУ – ПAM'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ім. ГРИГОРІЯ ПЕРЕВЕРИ

¹Філатова О., ²Волкова Р., ³Гонтова Т., ³Машталер В.

¹Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, м. Харків

²Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків

³Національний фармацевтичний університет, м. Харків
e-mail: ztaxonf@gmail.com

Filatova O., Volkova R., Gontova T., Mashtaler V. THE CURRENT STATE OF THE DENDROFLORA OF THE BESIDYSHINKIV PARK – THE GRIGORY PEREVERY GARDEN AND PARK ART MONUMENT. Study of the current state of the dendroflora of the G. Pereveri Besidishchynki Park made it possible to identify 38 species of trees and shrubs belonging to 16 families. There are forests of *Pinus sylvestris*, *Quercus robur*, *Tilia platyphyllos*, avenues of *Betula pendula*, *Picea abies*, *Aesculus hippocastanum*, *Acer platanoides*, *Populus pyramidalis* and clump of trees of *Robinia pseudoacacia*. More than a third of the species are introduced, among which 4 species are considered invasive. *Convallaria majalis*, a rare plant species of Poltava Oblast, is found in the herb layer. The park is in a neglected state and needs sanitary cutting and reconstruction.

Key words: nature reserve fund, the G. Pereveri Besidishchynki Park, garden and park art monument, dendroflora, Poltava region.

Бесідішинківський парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення імені Г. Перевери розташований на Полтавщині у Гребінківському районі, що межує з Київською областю. Парк був започаткований у 1946 р. учителем Корсаківської (Бесідовської) початкової школи Григорієм Васильовичем Переверою. Разом зі своїми учнями він виростив саджанці й висадив дерева на площі 10 га (Перевера, 2023). Сучасний статус парк отримав згідно з рішенням Полтавської обласної ради від 20 грудня 1993 року. Площа парку зараз сягає 27,4 га, 35% дерев мають вік понад 50 років. Мальовничості парку додає невелике природне озеро (Бесідівщинський парк, 2023).

Вивчення сучасного стану флори та рослинності парку проводили у травні 2023 р. маршрутно-екскурсійним методом. Відмічали типи насаджень, ярусну структуру лісових масивів, видовий склад автохтонних та інтродукованих дерев і чагарників, їх рясність, окомірно оцінювали приблизний

вік та санітарний стан панівних видів дерев (на 20 довільно взятих рослинах кожного виду, що траплялися в масивах і всіх, що росли в куртинах та алеях). Санітарний стан дерев визначали за загально прийнятою у лісівництві методикою (Про затвердження Санітарних правил в лісах України, 2012). У трав'янистому ярусі відмічали лише найпоширеніші та рідкісні види рослин.

Сучасна дендрофлора парку нараховує 38 видів, що належать до 16 родин. До Pinophyta належать 3 види, до Angiosperms – 35 видів. Найбільша кількість видів (9) належать до родини Rosaceae, Sapindaceae представлені 5 видами, Salicaceae – 4, Betulaceae – 3, по 2 види відносяться до Pinaceae, Ulmaceae, Malvaceae, Fagaceae, Oleaceae. По одному виду належать до Cupressaceae, Juglandaceae, Fabaceae, Vitaceae, Cornaceae, Adoxaceae, Celastraceae. Переважання у флористичному складі Rosaceae є результатом орнітохорії. Ці здичавілі культурні види рослин трапляються поодинокі, вони ніколи не висаджувались у парку, їх насіння було принесено птахами із сусідніх садів. Всі досліджені види деревної рослинності за життєвими формами К. Раункієра є фанерофітами, а за класифікацією І. Г. Серебрякова серед них 31 вид дерев, 6 видів чагарників, 1 вид (*Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch.) – деревна ліана, що поширилась на площі близько 1 га, вкорінюється, повністю вкриває ґрунт та обвиває й затіняє дерева в алейних насадженнях *Picea abies* (L.) Karst.

Найстарішими ділянками парку, які були закладені на початку його створення, є південно-східна та центральна його частини, що розташовані поблизу озера. Тут висаджені масиви із *Pinus sylvestris* L., *Quercus robur* L., *Betula pendula* Roth., дворядні криті алеї із *Betula pendula* Roth., *Picea abies*, *Aesculus hippocastanum* L., *Acer platanoides* L.; однорядна алея із *Populus pyramidalis* Roz.; куртина *Robinia pseudoacacia* L. (різновікове насадження за участю старих дерев); залишки алей (збереглись лише декілька старих дерев, вражених *Viscum album* L., з діаметром стовбура до 1,5 м) *Populus alba* L., *Populus nigra* L., *Salix alba* L.; одне старе дерево у чудовому стані *Acer pseudoplatanus* L., одне декількастовбурове дерево *Platyclusus orientalis* (L.) Franco.

У молодшій частині парку значні площі займають масиви із *Tilia platyphyllos* Scop. (чисті мертвопокровні насадження), *Quercus robur* L. (висаджені, як одновидові масиви, зараз формується підріст і розріджений підлісок), *Pinus sylvestris* L. (з чистого насадження сформований двох'ярусний деревостан з розрідженим підліском і розвиненим підростом). Серед масиву із *Quercus robur* висаджений один ряд *Quercus rubra* L. Було виявлено, що навесні його листки зазнали сильного пошкодження листогризучими комахами.

У складі дендрофлори парку понад третини видів представлені інтродуцентами. Це види північноамериканської, азійської, центральної та західноєвропейської флор. Серед них трапляються красивоквітучі, декоративнолистяні, медоносні види, з яких створені масиви (*Tilia platyphyllos*), рядові і алейні насадження (*Quercus rubra*, *Aesculus hippocastanum*), куртини (*Robinia pseudoacacia*), а також види, що потрапили до парку випадково й

поширюються у підрослі та формують 2 ярус у лісових масивах (*Ulmus minor* Mill., *Acer negundo* L.). Саме ці види, а також *Quercus rubra* та *Robinia pseudoacacia* включені до переліку інвазійних видів дерев зі значною здатністю до неконтрольованого поширення, заборонених до використання у процесі відтворення лісів (Наказ Міндовкілля від 03.04.2023, 2023).

У складі трав'янистого ярусу помітна значна участь бур'янів. Великі ділянки вкриті суцільними одновидовими заростями *Impatiens parviflora* DC., *Chelidonium majus* L., *Urtica dioica* L., *Ballota nigra* L., *Galium aparine* L. тощо. Але попри те, що парк був створений на орних землях, серед полів і поряд немає природних лісових масивів, які б були джерелом постачання діаспор типових лісових видів у травостої відмічені: *Poa nemoralis* L., *Festuca gigantea* (L.) Vill., *Polygonatum multiflorum* (L.) All., *Viola canina* L. і, навіть, папороті – *Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P.Fuchs, *D. filix-mas* (L.) Schott, а також *Convallaria majalis* L. – вид занесений у список рідкісних рослин Полтавської області (Офіційні переліки ..., 2012).

Парк є улюбленим місцем відпочинку мешканців м. Гребінка. Тут прокладені ґрунтові автомобільні дороги, побудовані поодинокі місця для пікніків (лавки, столи, місця для вогнищ). На галявині виділене місце під пасіку, де-не-де відмічене сінокосіння. Але зараз парк виглядає надзвичайно занедбаним. Природне озеро пересихає, його береги заростають чагарниками та бур'янами, санітарні рубки в деревостані не проводять, вражає кількість сухих дерев та гілок, що особливо небезпечні над дорогами та стежинами. Залишається лише сподіватися, що після війни в ньому будуть проведені санітарні рубки, реконструкція, роботи по очищенню ставка тощо і парк ім. Г. Перевери посяде достойне місце у складі штучно створений об'єктів природно-заповідного фонду Полтавщини.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бесідівщинський парк <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 20 травня 2023).
2. Наказ Міндовкілля від 03.04.2023 р. № 184 “Про затвердження переліку інвазійних видів дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, заборонених до використання у процесі відтворення лісів” <https://document.vobu.ua/doc/19119> (дата звернення: 20 травня 2023).
3. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т. Л. Андрієнко, канд. біол. наук М. М. Перегрим. К. : Альтерпрес, 2012. С. 93-98.
4. Перевера Григорій Васильович (1903-1983) <https://www.grebenka.com/perevera-grigorij-vasilovich--vidatni-lyudi-sela-besidivshhina-grebinkivskij-rajon-poltavshhina> (дата звернення: 20 травня 2023).
5. Про затвердження Санітарних правил в лісах України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0505-12#Text> (дата звернення: 20 травня 2023).

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської наукової конференції

**«ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ»**

*присвяченої 95-річчю
Природного заповідника «Михайлівська цілина»
(13 липня 2023 р.)*

Комп'ютерна верстка: *Бондарєва Л. М., Некрасова К. О.*

Фото на обкладинці: Некрасова К. О.

Україна, м. Суми, Природний заповідник «Михайлівська цілина»,
вул. Магістратська, 29

Підп. до друку 29.11.2023 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 14,65.
Ум. фарб.-відб. 14,65. Обл.-вид. арк. 15,9.
Тираж 75 пр. Вид. №76.

Видавець і виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.